

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій БІДЗІЛЯ

» серпень 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ВИДАТНІ УКРАЇНСЬКІ ПИСЬМЕННИКИ, ДІЯЧІ НАУКИ І
КУЛЬТУРИ В ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ
МОВИ (XIX – ПОЧ. XX СТ.)**

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX – поч. XX ст.)» для здобувачів вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) освітньої програми «Українська мова і література».

Розробник: *Миголинець Ольга Федорівна*, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри української мови
Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

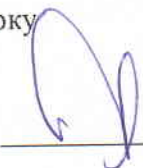
Завідувач кафедри

Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією філологічного факультету
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії

Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	перший	перший
Кількість модулів - 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 6	2-й	2-й
	Лекції:	
	22 год.	6 год.
	Практичні (семінарські)	
	20 год.	8 год.
	Лабораторні:	
Вид підсумкового контролю: залік	Самостійна робота:	
Форма підсумкового контролю: усна	78 год.	106 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – поглибити знання здобувачів вищої освіти з історії рідної мови, історії української літератури, історії України, історії культури в цілому, що служитиме поглибленню фахової підготовки та вихованню в здобувачів національної та історичної свідомості.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність визначати, формулювати та розв’язувати проблеми.

ЗК 8. Здатність працювати автономно та самостійно.

ЗК 11. Здатність публічно презентувати результати роботи, висловлювати та обґрунтовувати власну думку.

ЗК 15. Здатність дотримуватися академічної доброчесності.

ЗК 16. Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології.

Фахові компетентності (ФК)

ФК 1. Теоретична і практична готовність до викладання української мови; уміння здобувати, аналізувати, узагальнювати й використовувати інформацію в навчальному процесі.

ФК 2. Здатність до критичного осмислення історичних надбань та новітніх досягнень філологічної науки.

ФК 3. Володіння методологією і методами наукового дослідження з урахуванням класичних і новітніх принципів, здатність застосовувати теоретичні знання в практичній роботі з філології, виконання завдань, що містять елементи проблемного пошуку, вміння

виконувати нетипові завдання дослідницького характеру, підготовка та захист дослідницьких проєктів.

ФК 8. Готовність до творчого пошуку, саморозвитку, креативності, засвоєння і впровадження нових інформаційних технологій у науковій та педагогічній діяльності.

ФК 13. Здатність забезпечувати ефективну комунікацію під час освітнього процесу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Відповідно до освітньої програми «Українська мова і література» передумовою вивчення дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX–поч. XX ст.)» є опанування:

ОК 1 Загальне мовознавство.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми вивчення навчальної дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX–поч. XX ст.)» повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає сучасні філологічні й дидактичні засади навчання української мови та літератури, мовні норми, соціокультурну ситуацію розвитку української мови, особливості використання мовних одиниць у різних комунікативних ситуаціях, мовний дискурс художньої літератури, провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні.	РН 1
Застосовує сучасні методики та технології, зокрема інформаційні, для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості наукового дослідження в конкретній філологічній галузі.	РН 4
Здатний оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми й пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору.	РН 6
Уміє проводити науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних.	РН 12
Уміє формулювати й обґрунтовувати нові ідеї, концепції, теорії в конкретній філологічній галузі.	РН 18

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX–поч. XX ст.)»:

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Ознайомлення студентів зі значним новим фактичним матеріалом з ряду галузей: з історії української мови, історії	РН 1

української літератури, історії України, історії української культури загалом.	
Обізнаність із найважливішою і найнеобхіднішою довідково-кодифікаційною літературою, що стосується вивчення названої проблеми.	РН 4
Здатність до критичного аналізу поглядів на проблемні питання місця письменників у боротьбі за рівноправне й різнобічне функціонування української мови до Жовтня.	РН 6
Заповнення «білих плям» в історії української літературної мови 19-поч. 20 ст.	РН 12
Навчитися формулювати власну думку, що стосується поглядів українських письменників 19-поч. 20 ст. на мову.	РН 18

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання навчання з навчальної дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX–поч. XX ст.)» є:

- поточний контроль під час вивчення навчальної дисципліни, який проходить в індивідуальній, груповій, фронтальній формі. Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний і самоконтроль;
- метод підсумкового контролю – залік, який проводиться усно. Поточний контроль знань та умінь студентів із навчальної дисципліни «Видатні українські письменники, діячі науки і культури в історії української літературної мови (XIX–поч. XX ст.)» охоплює проведення однієї модульної контрольної роботи та підсумкового контролю у формі заліку.

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- словесні методи навчання: розповідь, бесіда, лекція; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: вправи, анкетування тощо);
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення студентів при засвоєнні знань (репродуктивні, пошукові, дослідницькі) та ін.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, тестування та письмові домашні, самостійні роботи на практичних заняттях.

Форма модульного контролю: підсумковий тематичний контроль через виконання письмової контрольної роботи; проміжний атестаційний контроль, поточний контроль за виконанням індивідуальних робіт, винесених для самостійного опрацювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік у формі поєднання усної і писемної відповіді.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5		
10	10	10	10	10	50	100

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9		
10	10	15	15	50	100

T6, T7 ... – теми змістових модулів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	20	4	20
Самостійна робота	2	20	2	20
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	9	100	8	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка «відмінно» (А) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «добре» (В) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних

завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка «добре» (С) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка «задовільно» (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка «задовільно» (E) виставляється, коли здобувач неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка «незадовільно» (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка «незадовільно» (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь серйозний елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні. За результатами контролю знань здобувачів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре», та «задовільно». Здобувач має право підвищити оцінку, складаючи залік.

Шкала оцінювання: національна за ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач – 100 балів. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт. Отримані бали переводяться також в оцінку за чотирибальною національною шкалою «Відмінно» отримує здобувач за відмінне виконання роботи та відповіді без істотних помилок та огріхів (90-100 балів). «Добре» здобувач отримує якщо робота виконана правильно, але допущені незначні помилки, що істотно не впливають на результат контрольної роботи (74-89 балів). «Задовільно» отримує здобувач, якщо робота виконана не в повному обсязі, допущена певна кількість помилок та неточностей, відсутні висновки за виконаними розрахунками (60-73 бали). «Незадовільно» отримує здобувач у разі допущення великої кількості помилок

(менше 60 балів), що потребує додаткового опрацювання навчального матеріалу для отримання позитивної оцінки.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Тема 1. Вступ. Предмет, мета та значення дисципліни, її актуальність та важливість, новизна постановки проблеми, проблематика дисципліни, характеристика джерельної бази.

Тема 2. Українські діячі науки та культури про роль мови в житті народу, їх міркування про красу української мови, української пісні тощо.

Тема 3. Суспільно-політичні умови розвитку української літературної мови в ХІХ–на поч. ХХ ст. та місце українських письменників, учених у боротьбі за рівноправний статус української мови. Історія урядових утисків української мови до Жовтня. Боротьба українських учених та письменників проти цих утисків.

Тема 4. Теоретичне осмислення письменниками та вченими шляхів розвитку української літературної мови. Дискусії про українську літературну мову в ХІХ–на поч. ХХ ст. (Г.Ф.Квітка-Основ'яненко, Т.Шевченко, П.Куліш, Я.Головацький, І.Могильницький, М.Максимович, І.Нечуй-Левицький, М.Костомаров, М.Драгоманов, М.Старицький, Д.Мордовець, Б.Грінченко, М.Коцюбинський, І.Франко, А.Кримський, О.Пчілка, І.Верхратський, І.Кокорудз, П.Грабовський, В.Самійленко, С.Шелухін та ін.). Критика українськими письменниками та вченими консервативних, реакційних поглядів на функціонування української мови, відстоювання її самотності та самостійності.

Тема 5. Оцінка письменниками, вченими творів української художньої літератури, публіцистики, перекладів, наукових праць ХІХ–ХХ ст. з погляду їх місця в розвитку, збагаченні та унормуванні української літературної мови.

Модуль 2.

Тема 6. Українські письменники та вчені й проблеми унормування української літературної мови до 1917 р. Теоретичне осмислення письменниками та вченими проблем унормування української літературної мови, культури мови. Практична участь письменників у нормалізації української літературної мови на різних рівнях. Українські письменники як автори граматики та словників української мови.

Тема 7. Українські письменники і вчені та проблеми освіти рідною мовою. Про методику викладання рідної мови в школі. Письменники і вчені як автори шкільних підручників (букварів, читанок, граматики тощо).

Тема 8. Розробка українськими письменниками та вченими інших мовознавчих проблем (лексикології та фразеології, термінології, діалектології, ономастики, правопису, теорії та практики перекладу, славістики, загального мовознавства та ін.).

Тема 9. Практичне використання матеріалів спецкурсу (в школі та позашкільній практиці).

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика стану дослідження українських говорів.												
Тема 1. Вступ. Предмет, мета та значення дисципліни.	9	2	2			5	11	1				10
Тема 2. Українські діячі науки та культури про роль мови в житті народу.	9	2	2			5	14	1	1			12
Тема 3. Суспільно- політичні умови розвитку української літературної мови в ХІХ–на поч. ХХ ст. та місце українських письменників, учених у боротьбі за рівноправний статус української мови.	12	2	2			8	14	1	1			12
Тема 4. Теоретичне осмислення письменниками та вченими шляхів розвитку української	16	4	2			10	14	1	1			12

літературної мови. Дискусії про українську літературну мову в ХІХ–на поч. ХХ ст.												
Тема 5. Оцінка письменниками, вченими творів української художньої літератури, публіцистики, перекладів, наукових праць ХІХ–ХХ ст.	14	2	2			10	14	1	1			12
Модульна контрольна робота												
Разом за модуль 1	60	12	10			38	67	5	4			58
Модуль 2												
Тема 6. Українські письменники та вчені й проблеми унормування української літературної мови до 1917 р.	18	4	4			10	14	1	1			12
Тема 7. Українські письменники і вчені та проблеми освіти рідною мовою.	14	2	2			10	13		1			12
Тема 8. Розробка українськими письменниками та вченими інших	14	2	2			10	13		1			12

мовознавчих проблем.												
Тема 9. Практичне використання матеріалів спецкурсу (в школі та позашкільній практиці).	14	2	2			10	13		1			12
Модульна контрольна робота												
Разом за модуль 2	60	10	10			40	53	1	4			48
Усього годин	120	22	20			78	120	6	8			106

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ст./ з.
1	Вступ. Предмет, мета та значення дисципліни.	2/-
2	Українські діячі науки та культури про роль мови в житті народу.	2/1
3	Суспільно-політичні умови розвитку української літературної мови в ХІХ–на поч. ХХ ст. та місце українських письменників, учених у боротьбі за рівноправний статус української мови.	2/1
4	Теоретичне осмислення письменниками та вченими шляхів розвитку української літературної мови. Дискусії про українську літературну мову в ХІХ–на поч. ХХ ст.	2/1
5	Оцінка письменниками, вченими творів української художньої літератури, публіцистики, перекладів, наукових праць ХІХ–ХХ ст.	2/1
6	Українські письменники та вчені й проблеми унормування української літературної мови до 1917 р.	4/1
7	Українські письменники і вчені та проблеми освіти рідною мовою.	2/1
8	Розробка українськими письменниками та вченими інших мовознавчих проблем.	2/1
9	Практичне використання матеріалів спецкурсу (в школі та позашкільній практиці).	2/1
	Усього годин	20/8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин ст./ з.
1	Вступ. Предмет, мета та значення дисципліни.	5/10
2	Українські діячі науки та культури про роль мови в житті народу.	5/12
3	Суспільно-політичні умови розвитку української літературної мови в ХІХ–на поч. ХХ ст. та місце українських письменників, учених у боротьбі за рівноправний статус української мови.	8/12
4	Теоретичне осмислення письменниками та вченими шляхів розвитку української літературної мови. Дискусії про українську літературну мову в ХІХ–на поч. ХХ ст.	10/12
5	Оцінка письменниками, вченими творів української художньої літератури, публіцистики, перекладів, наукових праць ХІХ–ХХ ст.	10/12
6	Українські письменники та вчені й проблеми унормування української літературної мови до 1917 р.	10/12
7	Українські письменники і вчені та проблеми освіти рідною мовою.	10/12
8	Розробка українськими письменниками та вченими інших мовознавчих проблем.	10/12
9	Практичне використання матеріалів спецкурсу (в школі та позашкільній практиці).	10/12
	Усього годин	78/106

6.5. Індивідуальні завдання

Тематика рефератів:

1. Т.Шевченко – основоположник нової української літературної мови.
2. Буквар Т.Шевченка.
3. Тарас Шевченко про рідну мову.
4. Погляди Т.Шевченка на мову.
5. Василь Чапленко про роль Т.Шевченка в історії української літературної мови.
6. Юрій Шевельов про значення мови Т.Шевченка.
7. Форми протесту української інтелігенції проти національно-мовної політики царизму.
8. Українські письменники за різносферне використання української мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.
9. Тернистий шлях української мови другої половини ХІХ – початку ХХ ст.
10. Утиски української мови в царській росії.
11. Місце П.Куліша в історії української літературної мови.
12. І.Огієнко про роль П.Куліша в історії української літературної мови.
13. Питання розвитку української літературної мови ХІХ ст. у висвітленні Панаса Мирного.
14. Українська граматика І.Нечуя-Левицького.
15. Проблеми української літературної мови в працях І.Нечуя-Левицького.
16. Роль М.Драгоманова в історії української літературної мови.
17. Мовна діяльність Б.Грінченка.
18. Мовні дискусії після революції 1905 року.
19. Роль М.Грушевського у розвитку української мови.

20. Роль І.Франка в історії української літературної мови.
21. Роль Олени Пчілки в історії української літературної мови.
22. Роль М.Костомарова в історії української літературної мови.
23. Боротьба Ю.Федьковича за утвердження української літературної мови на народній основі в Західній Україні.
24. Внесок письменників, учених ХХ ст. (М.Хвильового, В.Підмогильного, М.Зерова, Є.Плужника), представників діаспори та ін. у розвиток української літературної мови, її стилів.
25. Українські письменники кінця ХІХ – початку ХХ ст. про мову.
26. Перша всеукраїнська мовна дискусія 1891–1892 років та її значення в історії української літературної мови.
27. П.Г.Житецький – основоположник історії української літературної мови як науки.
28. А.Кримський – дослідник української мови.
29. Мова художньої літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст. (мова І.Франка, Лесі Українки, В.Стефаника, О.Кобилянської, М.Коцюбинського, В.Винниченка, С.Васильченка).
30. Українська мова в науковій і громадській діяльності О.Потебні.
31. Внесок учених з діаспори (І.Огієнка, Ю.Шевельова, В.Чапленка) в дослідження історії української літературної мови.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Мультимедійний проектор, інтерактивна дошка.
2. Аудіо- та відеозаписи живого розмовного мовлення.
3. Пакети завдань для модульного та підсумкового контролю.
4. Офісні додатки, сервіс «Google Meet».

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бабич Н.Д. Історія української літературної мови. Практикум. Львів, 1993.
2. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови. Київ: Вища школа, 1991.
3. Білодід І.К. Каменяр українського слова (До 110-річчя з дня народження і 50-річчя з дня смерті І.Я.Франка). Київ, 1966.
4. Білодід І.К. Т.Г.Шевченко в історії української літературної мови. Київ, 1964.
5. Кобилянський Б.В. Лекції з історії української літературної мови. Київ, 1965.
6. Крижко О.А. Історія української літературної мови. Кредитно-модульний курс. Навчальний посібник для студентів напряму «Філологія». Бердянськ, 2008.
7. Курс історії української літературної мови / за заг. ред. І.К.Білодіда: у 2 т. Київ, 1958-1960.
8. Миголинець О. Тарас Шевченко – основоположник нової української літературної мови. *Нова думка*. Вуковар (Хорватія), 2000. № 111. С. 38–39.
9. Москаленко А.А. Нормалізація української літературної мови. Одеса, 1974. 86 с.
10. Ніка О.І. Історія української літературної мови. Навчальний посібник. Київ, 2005.
11. Огієнко І. Історія української літературної мови. Вінніпег, 1949; Перевид. Київ, 1995.
12. Огієнко І. Українська культура. Київ, 1918; Перевид. Київ: Абрис, 1991.
13. Плющ П.П. Історія української літературної мови. Київ, 1971.
14. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. Київ, 2001.
15. Русанівський В.М. У слові – вічність. Київ: Наукова думка, 2002.

16. Статєва В. Історія української літературної мови: у 2 ч. (Методичний посібник). Ужгород, 2001.
17. Статєва В. Українські письменники про проблеми літературної мови та мовознавства кінця ХІХ–початку ХХ ст. Ужгород, 1997.
18. Степаненко М. Історія української літературної мови. Київ, 1998.
19. Тимошенко П.Д. Хрестоматія матеріалів з історії української літературної мови: у 2 ч. Київ, 1959-1961.
20. Українська мова: Енциклопедія. К.: Вид-во “Українська енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 2000 [Вид. 2-е, доп., 2004].
21. Українські письменники про літературу та мову / упоряд. В.Іванисенко, М.Коцюбинська. Київ, 1961.
22. Шандра В. Мова як засіб формування національної ідентичності. *Українська ідентичність і мовне питання в Російській імперії: спроба державного регулювання*. К.: ТОВ "Вид-во Кліо", 2015.
23. Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української мови. Львів-Нью-Йорк, 1996.
24. Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941). Стан і статус. *Сучасність*, 1987; Перевид. в Україні: Чернівці, 1998.

Допоміжна література

1. Блохіна Т. Як українська мова стала яблуком розбрату між Іваном Нечуєм-Левицьким і Михайлом Грушевським. URL: <https://litgazeta.com.ua/articles/yak-ukrayinska-mova-stala-yablukom-rozbratu-mizh-ivanom-nechuyem-levytskym-i-myhajlom-grushevskym/>
2. Василюк О.Д. Агатангел Кримський та український правопис. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Vasyliuk_Oksana/Ahatanhel_Krymskyi_ta_ukrainskyi_prawopys.pdf?
3. Горбач О. Історія української мови. Мюнхен, 1992.
4. Горецький П.Й. Історія української лексикографії. Київ, 1963.
5. Грещук В. Роль Івана Франка у формуванні єдиної української літературної мови. *Вісник Наукового товариства ім. Т. Шевченка*. Чис. 2. Івано-Франківськ, 2007. С. 29–37.
6. Грицотенко І.Є. Деякі проблеми української літературної мови в працях І.Нечуя-Левицького. *Дослідження і матеріали з української мови*. Ін-т сусп. наук АН УРСР, 1964. Т. 6. С. 3–14.
7. Грицотенко І.Є. Питання розвитку української літературної мови ХІХ ст. у висвітленні П.Мирного. *Укр. мова в школі*, 1957. № 5. С. 21–26.
8. Грушевський М. Про українську мову і українську школу. Київ, 1991. 45 с.
9. Гумецька Л.Л. Володимир Гнатюк і питання української мови (до 100-річчя з дня народження). *Мовознавство*, 1971. № 3. С. 74–80.
10. Дзєндзелівський Й.О. А.Ю.Кримський – дослідник української мови (До 100-річчя з дня народження). *Укр. мова і літ. в школі*, 1971. № 2. С. 40–44.
11. Деркач В.В. Мовознавчі погляди М.Драгоманова. URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9836>

12. Жилко Ф.Т. Шляхи розвитку української літературної мови в кін. XIX і на поч. XX ст. *Наукові записки Київського педагогічного інституту*. Т.7. Філологічна серія, № 2, 1948. С. 3–14.
13. Жовтобрюх М.А. Видатний український вчений П.Г.Житецький (до 130-річчя з дня народження). *Укр. історичний журнал*, 1967. № 1. С. 126–128.
14. Жовтобрюх М.А. Іван Франко про діалектну основу української літературної мови. *Іван Франко і питання мовознавства*. *Вісник Львівського університету*. Серія філолог. 1983. Вип. 13. С. 3–11.
15. Жовтобрюх М.А. Мова української періодичної преси. Київ: Наукова думка, 1970.
16. Жовтобрюх М.А. Українська грамати́ка І.С.Нечуя-Левицького. *Мовознавство*, 1989. № 1. С. 33–37.
17. Заніздра Н.О., Шабуніна В.В. Роль П.Г.Житецького в розвитку українського мовознавства. URL: https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/596fae3a0c5e3/page_6/
18. Каленюк О. Вплив М.Драгоманова на формування української правничої термінології наприкінці XIX – на початку XX століття. *Теорія держави і права*. 2017. № 4. С. 137–139.
19. Ковалик І.І. Питання лінгвостилістики у працях І.Франка. *Українське літературознавство*. Львів, 1985. Вип. 44. С. 85–90.
20. Коляда І. Роль української інтелігенції у мовно-літературному процесі (60-80-ті рр. XIXст.). URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15745/Koliada.pdf?sequence=1>
21. Корнієнко Н.П. Виступи І.Франка проти москвофільських поглядів на літературну мову. *Українське літературознавство*, 1969. Вип. 7. С. 80–87.
22. Корнієнко Н.П. Іван Франко – великий поборник єдиної української літературної мови. *Укр. мова в школі*, 1959. № 5. С. 17–24.
23. Куліш як ідеолог і творець української літературної мови. URL: <http://litopys.org.ua/ohukr/ohu13.htm>
24. Мельник І. Борис Грінченко та мовна дискусія. URL: <https://zbruc.eu/node/16439>
25. Москаленко А.А. Нарис історії української лексикографії. Київ, 1961.
26. Москаленко А.А. О.О.Потебня і українська мова. *Укр. мова в школі*, 1960. № 6.
27. Москаленко А.А. Роль А.Ю.Кримського в розвитку українського правопису. Київ: Наукова думка, 1974.
28. Муромцева О.Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині XIX – на початку XX ст. Харків: Вища школа, 1985.
29. Німчук В. Християнство й українська мова. *Українська мова*, 2001. № 1. С. 11–30.
30. Павлюк М.В. Основні етапи розвитку українського мовознавства. Київ – Одеса: Вища школа, 1978.
31. Панько Т. Нація і мова в системі поглядів М.Драгоманова і М.Грушевського: Текст лекцій. Львів, 1991.
32. Пилинський М.М. Мовна норма і стиль. Київ, 1976.
33. Погрібний А.Г. Борис Грінченко в літературному русі кінця XIX – початку XX ст. Питання ідейно-естетичної еволюції. Київ: Либідь, 1990.
34. “Руська трійця” в історії суспільно-політичного руху і культури України. Київ: Наукова думка, 1987. 338 с.
35. Скорульська Р. Микола Лисенко і словник. *Українське слово*, 1996. № 35. 5 вересня. С. 15.

36. Статєєва В.І. Виступи письменників М.Левицького та С.Черкасенка з питань унормування української мови початку ХХ ст. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: Збірник наукових праць*. Ужгород, 1999. С. 168–180.
37. Статєєва В.І. Дискусія про українську мову 1898 року. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія філологія. Ужгород, 1995. Вип. 1. С. 51–57.
38. Статєєва В.І. Дослідження мовних позицій українських культурних діячів ХІХ–ХХ ст. – актуальний напрям соціолінгвістики. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія філологія. Ужгород, 2001. Вип. 5.
39. Статєєва В.І. Іван Франко – зачинатель загальноукраїнської полеміки про українську мову та літературу у кінці ХІХ ст. *Син народу, що вгору йде: Наук. збірник праць викладачів, аспірантів, студентів Ужгородського держуніверситету*. Ужгород, 1997. С. 47–68.
40. Статєєва В.І. Леся Українка й проблеми українського перекладацтва у другій половині ХІХ–на початку ХХ ст. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія філологія. Ужгород, 1998. Вип. 3. С. 107–113.
41. Статєєва В.І. М.П.Драгоманов – оборонець української мови на міжнародному рівні. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія філологія. Ужгород, 2000. Вип. 4. С. 56–63.
42. Статєєва В.І. Перемишське освітнє товариство 1816 року – зачинатель просвітницького руху в Україні. *Науковий збірник товариства "Просвіта" в Ужгороді*. Річ. I (XV). Ужгород, 1996. С. 21–30.
43. Статєєва В.І. Перші букварі українською мовою О.Духновича та П.Куліша. *О.В.Духнович і слов'янський світ: Тези доп. між народ. наук. конф. 23–24 квітня 1993 р.* Ужгород, 1993. С. 79–80.
44. Статєєва В.І. Питання літературної мови в листах І.Франка. *Укр. літературознавство*. Іван Франко: Статті та матеріали. Львів, 1986. Вип. 44. С. 81–88.
45. Статєєва В.І., Прозор Н.Є. Роль Тараса Шевченка в історії української літературної мови: Текст лекцій. Ужгород, 2001.
46. Статєєва В.І. Українські письменники дожовтневого періоду про мову. *Укр. мова і літ. в школі*, 1990. № 11.
47. Тараненко О.О. Борис Грінченко і "Словарь української мови". *Укр. мова і література в школі*, 1988. № 12. С. 58–65.
48. Фаріон І. Костомаров у битві з Валуєвим: мова чи язик? URL: https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/596fae3a0c5e3/page_6/
49. Фаріон І. Леся Українка і мовне питання. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/603801c83ee2c/>
50. Франко З.Т. Боротьба за українську мову в дожовтневий період. *Мовознавство*, 1990. № 6.
51. Франко З. Т. Франко як мовознавець. *Мовознавство*, 1986. № 4. С. 33–41.
52. Худаш М.Л. Мовознавчі питання в науковій спадщині В.Г.Щурата. *Мовознавство*. 1972. № 3. С. 79–84.
53. Чапленко В. Історія нової української літературної мови. Нью-Йорк, 1970.
54. Чорній С. Історія української літературної мови ХХ сторіччя. Мюнхен, 1975.
55. Шевельов Ю. О.О.Потебня і стандарт української літературної мови. *Мовознавство*, 1992. № 3.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека «Культура України». URL: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9836>
2. Словopedia. URL: <http://slovoedia.org.ua>
3. Український лінгвістичний портал. URL: <http://lcorp.ulif.org.ua>
4. Українські підручники онлайн. URL: <http://pidruchniki.ws>
5. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. К., 2001. URL: <http://izbornyk.org.ua/rusaniv/ru.htm>